

Mariola Szewczyk-Jarocka
Anna Nowacka

OPINIE UCZNIÓW SZKÓŁ ŚREDNICH NA TEMAT ZJAWISKA KOREPETYCJI

Wprowadzenie

O korepetycjach jako o problemie społecznym zaczęto mówić i pisać stosunkowo niedawno. Dopiero w latach 90. pojawiły się pierwsze publikacje UNESCO poświęcone w całości temu zjawisku oraz konsekwencjom jego istnienia. W Polsce korepetycje są wciąż tematem tabu. Literatura przedmiotu w tym zakresie jest bardzo uboga i sprowadza się do publikacji prasowych, kilku artykułów naukowych oraz publikacji E. Putkiewicz, która przeprowadziła badania na temat korepetycji wśród studentów.

1. Istota zjawiska korepetycji

Korepetycje są definiowane przez M. Braya jako lekcje prywatne udzielane przez nauczyciela jednemu lub kilku uczniom, a także lekcje, kursy i zajęcia w specjalnie do tego powołanych szkołach wieczorowych, a nawet wakacyjnych¹. Korepetycje są opłacane przez rodziców uczniów lub niekiedy przez samych uczniów. Dotyczą treści kształcenia szkolnego objętych standardami egzaminacyjnymi: języka ojczystego, matematyki, historii, przedmiotów przyrodniczych oraz nauczanych w szkole języków obcych. Zgodnie z przyjętą definicją korepetycjami nie są zajęcia rozszerzające, komplementarne w stosunku do szkolnego zestawu przedmiotów kształcenia (np. z tańca, muzyki, plastyki czy zajęcia sportowe), o ile nie są przedmiotami nauczonymi w szkole (np. muzycznej czy baletowej). Do kategorii korepetycji nie zalicza się także pozaszkolnych lekcji religii, odbywających się w kościołach i innych miejscach kultu, a także

¹ M. Bray, *The shadow education system: private tutoring and its implications for planners*, UNESCO International Institute for Educational Planning, Paris 1999.

pomocy udzielanej uczniom przez domowników, członków rodziny, znajomych, kolegów – jeśli nie jest płatna².

Przyczyn zjawiska korepetycji należy upatrywać w aspekcie kulturowym, pedagogicznym i ekonomicznym.

Czynniki kulturowe sprzyjają temu zjawisku w miejscach, gdzie w normach kulturowych zakorzeniona jest wiara w skuteczność ciężkiego wysiłku i dyscypliny oraz posłuszeństwo w stosunku do rodziców i nauczycieli.

Rozwój korepetycji może być spowodowany czynnikami pedagogicznymi, a przede wszystkim złymi doświadczeniami związanymi z edukacją szkolną. Może to wynikać z indywidualnych kontaktów z instytucjami edukacyjnymi albo ogólnej wiedzy o ich niewydolności. Uczniowie znacznie częściej korzystają z korepetycji, gdy standardy programu szkolnego nie pokrywają się z wymaganiami egzaminacyjnymi. Dotyczy to często szkół, które w mniejszym stopniu zorientowane są na ucznia i nie potrafią pomóc uczniom wolniej uczącym się.

Czynnikiem zwiększającym skalę korepetycji są niewątpliwie niskie płace nauczycieli. Dochody uzyskiwane z korepetycji stanowią w niektórych krajach podstawę utrzymania gospodarstw domowych. W odniesieniu do krajów korupcjogennych pojawia się problem nadużyć w pracy nauczycielskiej. Na lekcjach szkolnych „przerabiana” jest część materiału nauczania wymaganego przez szkołę, a reszty naucza się na lekcjach płatnych³.

Zjawisko korepetycji niesie za sobą skutki pozytywne i negatywne, które omówiono w tabeli 1.

² E. Putkiewicz, *Korepetycje – szara strefa edukacji*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2005, s. 17-18

³ E. Putkiewicz, *Korepetycje...*, op. cit., s. 25.

Tabela 1. Pozytywny i negatywny wpływ korepetycji na edukację szkolną

Domena wpływu	Rodzaj wpływu	
	Pozytywny	Negatywny
Finansowanie edukacji	- większe zasoby przeznaczane na sektor edukacji	- przekierowanie funduszy, które mogłyby zostać lepiej wykorzystane przez publiczny system edukacji, - presja płacenia za korepetycje wywierana przez nauczycieli na rodziców, - przekserowanie potencjalnych wpływów z podatków
Dochody nauczycieli	- dodatkowe źródło dochodów dla nauczycieli	
Zarządzanie nauczycielami		- zakłócenie procedur zarządzania (presja przyznawania stanowisk gwarantujących najwyższe zarobki)
Wykorzystanie pomieszczeń szkolnych	- zwiększenie wykorzystania pomieszczeń szkolnych po godzinach lekcyjnych	- wykorzystanie obiektów publicznych do celów prywatnych
Czas przeznaczony na edukację	- lepsze wykorzystanie czasu pozalekcyjnego (włączając w to uczniów, którzy nie mają odpowiedniej kontroli rodzicielskiej)	- zmniejszenie ogólnej liczby godzin nauczania (nieobecności nauczycieli) - skupianie się bardziej na korepetycjach niż na zajęciach wyrównawczych pod okiem nauczycieli
Treści edukacyjne i pedagogiczne		- tylko część programu nauczania realizowana jest w godzinach szkolnych -zapożyczanie metod „wkuwania” od korepetytorów
Wyniki nauczycieli	- zmniejszenie obciążenia nauczycieli szkolnych	- nauczyciele wkładają mniej wysiłku w odpowiednie nauczanie każdego z uczniów, - zmęczenie i brak skuteczności nauczycieli udzielających korepetycje, - nauczyciele zaniedbujący obowiązki w szkole na rzecz korepetycji (nieobecności)

cd. Tabeli nr 1

Uczenie się	- pomoc uczniom w rozumieniu materiału lekcyjnego	- duże obciążenie powodujące zmęczenie uczniów, - brak zainteresowania lekcjami szkolnymi, - uczniowie pracują mechanicznie, korzystając ze wskazówek otrzymanych na korepetycjach, - zwiększenie nieobecności uczniów
Dynamika w klasie	- pomaga wolniej uczącym się uczniom dotrzymywać tempa reszcie klasy	- korepetycje stają się ważniejsze niż wszechstronne doświadczenie oferowane przez szkołę, - brak zgodności pomiędzy metodami nauczania i uczenia się na korepetycjach a metodami szkolnymi, - brak szacunku dla nauczycieli szkolnych, - nauczyciele szkolni muszą radzić sobie z większymi nierównościami w zakresie wiedzy
Ocenianie i procedura selekcji		- wymagania egzaminacyjne podnoszone, aby uzasadnić występowanie korepetycji, - zniekształcenie procesu przyjmowania na studia
Wyniki uczniów	- lepsze wyniki wolniej uczących się uczniów, - rozwój procesu uczenia się i zwiększania konkurencyjności uczniów na rynku edukacyjnym	- pogłębienie nierówności społecznych wśród uczniów, - zwiększenie dystansu pomiędzy słabszymi a lepszymi uczniami, kiedy ci drudzy otrzymują dodatkowe lekcje - faworyzowanie uczniów otrzymujących korepetycje, - penalizacja uczniów, którzy nie pobierają korepetycji (celowe oblewanie uczniów)
Tworzenie i dystrybucja podręczników	- impuls do tworzenia nowych materiałów przyjaznych użytkownikom, które mogą być przydatne w przygotowaniach do egzaminów	- wprowadzenie metod „wkuwania” do treści podręczników

Źródło: M. Bray, *Korepetycje – cień rzucany przez szkoły*, ABC Wolters Kluwer Business, Warszawa 2012, s. 63-66.

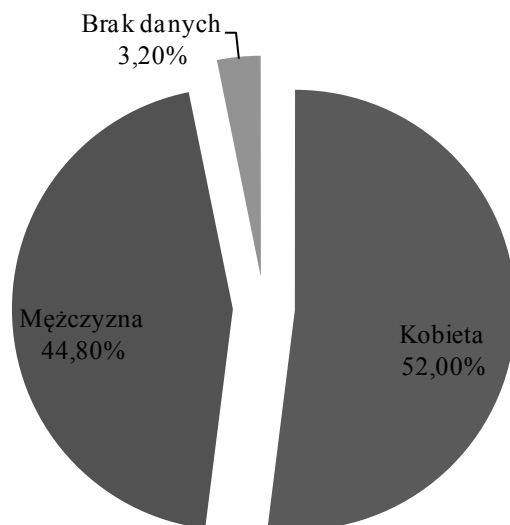
Korepetycje przybierają różne formy i ewoluują wraz ze zmianami dostępnych technologii. Wciąż najpopularniejszą formą korepetycji są te udzielane „na żywo”. Mogą one być prowadzone indywidualnie lub grupowo. Koszty korzystania z takich korepetycji uzależnione są od liczby uczestników. Najczęściej te dodatkowe lekcje są udzielane przez nauczycieli szkolnych. Z jednej strony może to być korzystna sytuacja, ponieważ korepetytor zna ucznia bądź uczniów (w przypadku grupowych korepetycji) i jest w stanie lepiej im pomóc. Natomiast z drugiej strony może to być sytuacja korupcyjogenna. Nauczyciele celowo mogą pomijać pewne fragmenty programu w trakcie zajęć szkolnych, aby zwiększyć zapotrzebowanie na lekcje dodatkowe.

2. Charakterystyka badanej próby

Badanie ankietowe zostało przeprowadzone w styczniu 2012 roku w trzech płockich szkołach średnich tj. III Liceum Ogólnokształcące im. M. Dąbrowskiej w Płocku, Zespół Szkół Technicznych nr 70 w Płocku i Zespół Szkół Ekonomiczno – Kupieckich im. L. Krzywickiego w Płocku.

Próba miała charakter dogodny. Ankietę wypełniali uczniowie, którzy byli obecni na lekcjach i ci którzy zgodzili się wziąć udział w badaniu ankietowym. W badaniu tym wzięło udział 250 maturzystów, z czego 130 osób stanowiły kobiety, a 112 – mężczyźni. 8 osób nie zaznaczyło przynależności do określonej płci.

Wykres 1. Płeć badanych respondentów (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego.

Wśród badanych 52 % stanowiły kobiety, natomiast mężczyźni około 45 %. Ponad 3% respondentów nie zaznaczyła odpowiedzi dotyczącej płci.

Tabela 2. Miejsce zamieszkania badanych respondentów

Wyszczególnienie	Liczność	Procent
Wieś	106	42,4
Miasto	128	51,2
Brak danych	16	6,4
Ogółem	250	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego.

W głównej mierze badani respondenci zamieszkiwali miasta (51,2%), nieco mniej badanych pochodziła ze wsi (42,4%). Spośród wszystkich badanych 6,4% osób nie zaznaczyło odpowiedzi na to pytanie.

Tabela 3. Nazwa szkoły, do której uczęszczają badane osoby

Wyszczególnienie	Liczność	Procent
III Liceum Ogólnokształcące im. M. Dąbrowskiej w Płocku	63	25,2
Zespół Szkół Technicznych nr 70 w Płocku	82	32,8
Zespół Szkół Ekonomiczno- Kupieckich im. L. Krzywickiego w Płocku	97	38,8
Brak danych	8	3,2
Ogółem	250	100

Źródło: jak w tabeli 2

Spośród badanych 25,2% osób uczęszczało do III Liceum Ogólnokształcącego im. M. Dąbrowskiej w Płocku, nieco więcej, bo 32,8% do Zespołu Szkół Technicznych nr 70 w Płocku. Natomiast najwięcej respondentów było uczniami Zespołu Szkół Ekonomiczno – Kupieckich im. L. Krzywickiego w Płocku – prawie 40% respondentów. 8 osób nie zaznaczyło odpowiedzi na to pytanie.

3. Wybrane opinie uczniów szkół średnich na temat zjawiska korepetycji

Ponad połowa ankietowanych uczniów szkół średnich korzystała z odpłatnych korepetycji. Wyniki zaprezentowano w tabeli 4.

Tabela 4. Korzystanie z odpłatnych korepetycji

Wyszczególnienie	Liczebność	Procent
Tak	128	51,2
Nie	120	48,0
Brak danych	2	0,8
Ogółem	250	100,0

Źródło: jak w tabeli 2.

Z danych przedstawionych w tabeli 5 wynika, że z korepetycji odpłatnych najczęściej korzystali uczniowie Liceum Ogólnokształcącego.

Tabela 5. Odsetek uczniów korzystających z odpłatnych korepetycji z podziałem na szkołę

Wyszczególnienie		Liceum Ogólnokształcące	Zespół Szkół Technicznych	Liceum Ekonomiczne
Tak	Liczba	42	30	51
	% Grupy	66,7	37,0	53,1
Nie	Liczba	21	51	45
	% Grupy	33,3	63,0	46,9
Ogółem	Liczba	63	81	96
	% Grupy	100,0	100,0	100,0

$\chi^2(2) = 12,68$ $p = 0,002$, test istotny przy $p < 0,05$

Źródło: jak w tabeli 2.

Wynik testu Chi-kwadrat porównującego grupy był istotny (istotność przy $p < 0,05$). To oznacza, że odpowiedzi na powyższe pytanie istotnie się różnią w zależności od rodzaju szkoły. Największy odsetek uczniów korzystających z odpłatnych korepetycji to uczniowie Liceum Ogólnokształcącego. Otrzymane wartości są zbliżone do wyników badań przeprowadzonych przez E. Putkiewicz, które wskazują, że 43% uczniów klas maturalnych korzystało z prywatnych lekcji⁴. Wyniki przeprowadzonego badania ankietowego podkreślają, że szacunki Ministerstwa Edukacji Narodowej z 2005 roku mówiące o 50-60 % uczniów liceów uczęszczających na korepetycje, są nadal aktualne⁵. Najprawdopodobniej ten odsetek uczniów korzystających z prywatnych lekcji wzrasta wraz z renomą szkoły i jej miejscem w rankingach.

Nie tylko największy odsetek, ale i najczęściej uczniowie Liceum Ogólnokształcącego korzystali z odpłatnych korepetycji (tabela 6).

⁴ E. Putkiewicz, *Korepetycje...*, op cit, s. 93

⁵ Ibidem, s. 93

Tabela 6. Częstotliwość korzystania z odpłatnych korepetycji

Wyszczególnienie		Liceum Ogólnokształcące	Zespół Szkół Technicznych	Liceum Ekonomiczne
Bardzo rzadko	Liczba	2	8	10
	% Grupy	4,76	25,81	19,61
Rzadko	Liczba	12	6	18
	% Grupy	28,57	19,35	35,29
Często	Liczba	21	15	23
	% Grupy	50,00	48,39	45,10
Bardzo często	Liczba	7	2	0
	% Grupy	16,67	6,45	0,00
Ogółem	Liczba	42	31	51
	% Grupy	100,00	100,00	100,00

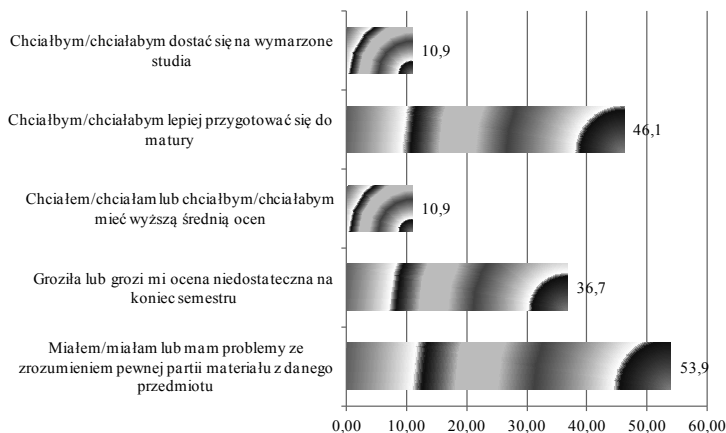
Chi² (6) = 16,213 p = 0,013, test istotny przy p<0,05. Źródło: jak w tabeli 2.

Wyniki testu Chi-kwadrat porównującego grupy uczniów z trzech różnych szkół potwierdzają, że najczęściej z odpłatnych lekcji korzystali uczniowie Liceum Ogólnokształcącego. Ponad połowa tej grupy ankietowanych (66.67%) uczęszczała na korepetycje często i bardzo często. Najliczniejszą grupę korzystających rzadko i bardzo rzadko z odpłatnych lekcji stanowili przede wszystkim uczniowie Liceum Ekonomicznego. Badani z Zespołu Szkół Technicznych to najmniej liczna zbiorowość pobierająca korepetycje.

Wyniki badania ankietowego pokazują więc, że na rynku odpłatnych korepetycji istnieje zależność pomiędzy częstotliwością korzystania z tych lekcji a odsetkiem korzystających z tego typu usług.

Interesujących odpowiedzi udzielili uczniowie na pytanie, jaka była motywacja uczęszczania na odpłatne korepetycje. Wyniki zaprezentowano na wykresie 2.

Wykres 2. Powody uczęszczania na odpłatne korepetycje przez uczniów (w %)

Źródło: jak na wykresie 1.

Ponad połowa uczniów szkół średnich (53,9%) uczęszczała na prywatne lekcje, ponieważ miała lub ma problemy ze zrozumieniem pewnej partii materiału z danego przedmiotu. Kolejne motywy to: chęć lepszego przygotowania do matury (46,1%) oraz zagrożenie oceną niedostateczną na koniec semestru (36,7%). Najrzadziej wymieniane powody korzystania z odpłatnych korepetycji to: chęć podwyższenia średniej ocen (10,9%) oraz dostanie się na wymarzone studia (10,9%). Inaczej wyglądają odpowiedzi poszczególnych grup uczniów (tabela 7).

Tabela 7. Powody uczęszczania na odpłatne korepetycje przez uczniów poszczególnych szkół (w %)

Wyszczególnienie		Liceum Ogólnokształcące	Zespół Szkół Technicznych	Liceum Ekonomiczne
Miałem/miałam lub mam problemy ze zrozumieniem pewnej partii materiału z danego przedmiotu	Liczba	22	16	29
	% Grupy	52,38	51,61	55,77
Grozila lub grozi mi ocena niedostateczna na koniec semestru	Liczba	8	18	18
	% Grupy	19,05	58,06	34,62
Chciałem/chciałam lub chciałbym/chciałabym mieć wyższą średnią ocen	Liczba	7	1	3
	% Grupy	16,67	3,23	5,77
Chciałbym/chciałabym lepiej przygotować się do matury	Liczba	23	13	21
	% Grupy	54,76	41,94	40,38
Chciałbym/chciałabym dostać się na wymarzone studia	Liczba	8	1	3
	% Grupy	19,05	3,23	5,77

$\chi^2(2) = 11,92$ $p = 0,003$; $\chi^2(2) = 6,65$ $p = 0,036$, test istotny przy $p < 0,05$

Źródło: jak w tabeli 2.

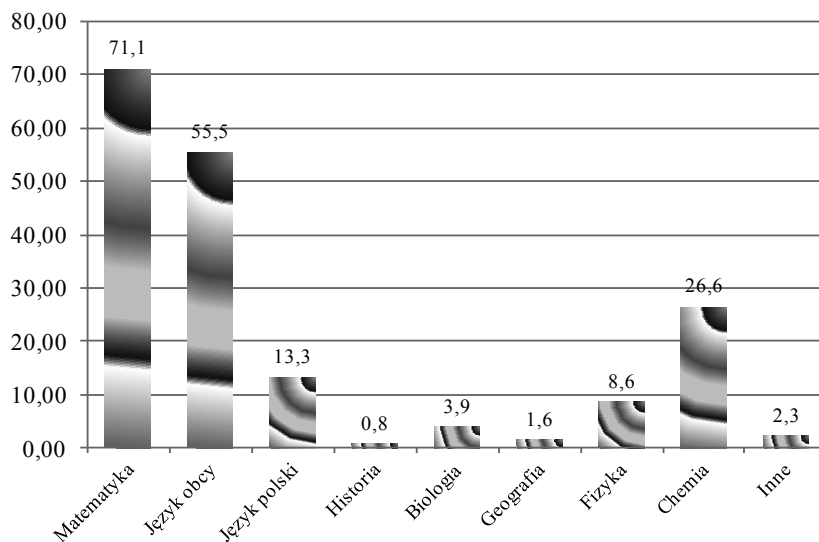
Wynik testu Chi-kwadrat porównującego grupy był istotny (istotność $p < 0,05$). To oznacza, że odpowiedzi na powyższe pytanie istotnie się różnią w zależności od grupy. Uczniowie Liceum Ogólnokształcące znacznie rzadziej korzystali z korepetycji z powodu zagrożenia oceną niedostateczną (19,05%) niż uczniowie Zespołu Szkół Technicznych (58,06%) i Liceum Ekonomicznego (34,62%). Natomiast istotnie częściej uczniowie Liceum Ogólnokształcącego wymieniali powód: chęć dostania się na wymarzone studia – 19,05% niż uczniowie Zespołu Szkół Technicznych (3,23%) i Liceum Ekonomicznego (5,77%).

Taki rozkład odpowiedzi może oznaczać, że uczniowie liceów ogólnokształcących częściej uczęszczają na korepetycje, aby dobrze zdać maturę i dostać się na wymarzone studia. Tę tezę potwierdzają również wyniki badania przeprowadzonego przez E. Putkiewicz wśród studentów⁶. Uczniowie średnich szkół o profilu zawodowym korzystają z odpłatnych lekcji, aby zrozumieć partie materiału, z którą mieli problem i poprawić ocenę niedostateczną z danego przedmiotu.

Zasadniczo różnią się motywacje uczęszczania na korepetycje w różnych typach szkół. Być może uczniowie liceów ogólnokształcących mają bardziej sprecyzowane plany dotyczące dalszej edukacji i dlatego też ich argumentacja różni się od pozostałych grup.

Zapytano również uczniów, z jakich przedmiotów pobierali korepetycje. Wyniki zaprezentowano na wykresie 3.

Wykres 3. Przedmioty, z których udzielano płatnych korepetycji (% wskazań)

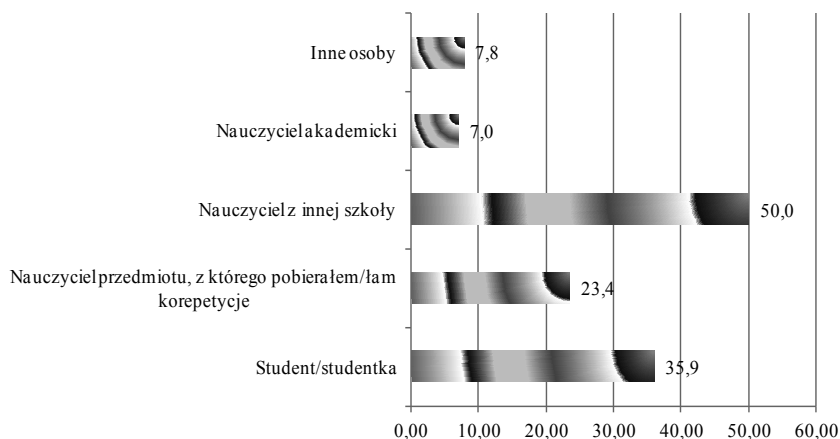
Źródło: jak na wykresie 1.

Największy odsetek respondentów uczęszczał na korepetycje z matematyki (71,1%), języka obcego (55,5%) oraz chemii (26,6%).

Wśród osób udzielających korepetycji prym wiodą nauczyciele (wykres 4).

⁶ E. Putkiewicz, *Korepetycje...* op. cit., s. 102.

Wykres 4. Osoby udzielające korepetycji uczniom szkół średnich

Źródło: jak na wykresie 1.

Połowa respondentów wskazała nauczycieli z innej szkoły. Okazuje się, że 23,4% badanych pobierało korepetycje u swoich nauczycieli. Drugą pod względem liczby wskazań grupę korepetytorów stanowią studenci (35,9%). Niestety duży odsetek nauczycieli przedmiotu lub nauczycieli z innej szkoły i nauczycieli akademickich jako korepetytorów to negatywny aspekt zjawiska korepetycji. E. Putkiewicz zauważa, że większość tych sytuacji sprzyja korupcji. Istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że prywatne lekcje u nauczycieli i pracowników uczelni wynikają z pewnej tradycji nakazującej tworzenie kontaktów, układów, co najmniej tzw. neutralnej życzliwości, wytworzenia korzystnej atmosfery, na razie bez oczekiwania jakichś konkretnych zachowań korupcyjnych⁷. Popularność studentów jako korepetytorów może świadczyć o tym, że duży odsetek badanych szukał tańszych form korepetycji indywidualnych. Lekcje udzielane przez studentów są często o połowę tańsze od tych udzielanych przez nauczycieli.

Podsumowanie

Zjawisko korepetycji jest znane od lat i zapewne nie zostanie tak szybko wyeliminowane. Można zauważyć, że rynek zajęć pozalekcyjnych wręcz zwiększa się. Trend ten ma aspekt pozytywny i negatywny. Pozytywną stroną zjawiska korepetycji jest fakt, że rodzice przywiązują większą wagę do edukacji swoich dzieci. Negatywny aspekt to nierówny dostęp do nauki i rozwarstwienie społeczeństwa. Dzieci z uboższych rodzin i gorzej wykształcone „zostają w tyle”.

⁷ E. Putkiewicz, *Korepetycje...* op. cit., s. 105

Na podstawie studiów literatury przedmiotu, przeprowadzonych analiz oraz uzyskanych wyników badań własnych można sformułować następujące, wybrane wnioski:

1. Rozwój zjawiska korepetycji uwarunkowany jest wieloma czynnikami: kulturowymi, pedagogicznymi i ekonomicznymi.
2. Skutki korepetycji mogą mieć charakter pozytywny, np. indywidualne podejście korepetytora do ucznia, poznanie jego możliwości oraz lepsze przyswajanie materiału przez ucznia. Występują także negatywne aspekty tego zjawiska tj. rozwarstwienie społeczeństwa, nierówny dostęp do edukacji i w związku z tym mniejsze szanse na rynku pracy.
3. Respondenci najczęściej wskazywali dwa główne powody korzystania z korepetycji: problemy ze zrozumieniem pewnej partii materiału oraz chęć lepszego przygotowania się do egzaminu maturalnego. Trzeba jednak zauważyć, że uczniowie Liceum Ogólnokształcącego uczęszczali na dodatkowe lekcje też z innego powodu, a mianowicie chcieli dostać się na wymarzone studia. To sugeruje, że wyżej wymieniona grupa respondentów ma bardziej sprecyzowane plany dotyczące swojej dalszej edukacji i przyszłości. Natomiast uczniowie szkół średnich o profilu zawodowym koncentrowali się głównie na poprawieniu oceny niedostatecznej i uzupełnieniu wiedzy.
4. Badani wskazywali, że najczęściej ich korepetytorami byli nauczyciele z innej szkoły i studenci. Popularność korepetytorów – nauczycieli z innej szkoły prawdopodobnie wynika z faktu, że są oni polecani przez nauczyciela danego przedmiotu. Natomiast studenci wybierani byli z powodów finansowych (niższe stawki za godzinę korepetycji).

Podsumowując – zagadnienie wymaga publicznej debaty wśród pedagogów, ekonomistów i polityków, którzy powinni uwzględnić również jeszcze dosyć skromny dorobek naukowy w zakresie korepetycji, które rzucają cień na polskie szkolnictwo.

Bibliografia:

1. Bray M., *Korepetycje – cień rzucany przez szkoły*, ABC Wolters Kluwer Business, Warszawa 2012.
2. Bray M., *The shadow education system: private tutoring and its implications for planners*, UNESCO International Institute for Educational Planning, Paris 1999.
3. Nowacka A., Szewczyk – Jarocka M., *Korepetycje jako przykład pracy nierejestrowanej – badania własne*, „Pieniądze i Więź” 52/2011.
4. Nowacka A., Szewczyk-Jarocka M., *Korepetycje jako szara strefa edukacji we współczesnej gospodarce otwartej – badania własne* [w:] J. Grzywacz, S. Kowalski (red.), *Przedsiębiorstwo w otoczeniu gospodarczym. Przestępczość gospodarcza*, Wyd. Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku, Płock 2011.

5. Nowacka A., Szewczyk – Jarocka M., *Studenci Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku wobec problemu szarej strefy edukacji*, [w:] J. Grzywacz, S. Kowalski (red.) *Bankowość i rozwój lokalny w gospodarce rynkowej*, Nauki Ekonomiczne, tom XV, Wyd. Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku, Płock 2012.
6. Putkiewicz E., *Korepetycje – szara strefa edukacji*, Analizy i Opinie, Instytut Spraw Publicznych, nr 56 12/2005
7. Putkiewicz E., *Korepetycje – szara strefa edukacji*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2005
8. Szewczyk – Jarocka M., Nowacka A., *Zjawisko korepetycji jako kluczowy problem szarej strefy edukacji szkolnictwa średniego*, [w:] J. Grzywacz, S. Kowalski (red.), *Gospodarka rynkowa w warunkach kryzysu*, Wyd. Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku, Płock 2012

OPINIONS OF SECONDARY SCHOOLS LEARNERS ABOUT THE PHENOMENON OF TUTORING

Key words: tutoring, education, students of secondary schools, opinions

Summary

The phenomenon of tutoring has been known for years and it is not about to be extirpated soon. Extra-curricular market is trending upwards, which can be easily observed. This tendency has a positive as well as a negative aspect. The positive side of tutoring phenomenon is that parents set great store on education of their children.. The negative aspect constitutes an unequal access to education and also the class-ridden society. Children coming from poorer families and less educated ones - fall behind. The authors of this paper carried out the research on tutoring in grey area of education. The tested group embraced 250 learners of secondary schools. The students represented the Maria Dabrowska III Secondary School in Plock, the Krzywicki Economic School Team in Plock and Higher Technical School Team in Plock. The aim of the paper was to present selected opinions of students from secondary schools on tutoring phenomenon and the authors drew proper conclusions on the basis of certain literature studies , analyses and own study.